

28-30: citát z Bernardova výkladu Písne písní (PL 183) nebyl nalezen – 33-40: spis *De ecclesia*, kap. 18 (Thomson s. 164) – 45 *naši první rodičové*: Adam a Eva – 46 *posměch synů Noemových*: v. Gen. 9, 21-25 – 47 *zpupné reptání Marie*: v. Num. 12,1-10 – 48 *smrt, která zasáhla onoho Uzu*: v. 2 Král. 6,6-8 – 51 *vzpurnost Dátanovu a Abironovu*: v. Num. 16, 12-14 – 66-72: *De ecclesia*, kap. 18 (Thomson s. 165) – 77 *Pavlovi a Barnabášovi*: apoštolům-misionářům (srov. Skutk. 16,7) – 86-89: Skutk. 13, 46-47 – 114 *Isidor*: z Dekretu Graciánova (Friedb. 1, 106); výrok je však asi mylně připisován Isidorovi ze Sevilly – 137 *Viklefův blud, odsouzený mezi jeho 45 články*: 45 článků vybraných z Viklefa odsoudila pražská universita v květnu 1403, pražská synoda v únoru 1413 a římská rezoluce z 10. února 1413; Pálež naráží na články 13 a 14 o svobodě kázání, jejichž pravdivost hájil Hus ještě v Kostnici – 142 *Beda*: církevní spisovatel a filosof († 735), který se zasloužil o rozšíření křesťanství k Anglosasům; cit. In *Lucae evangelium* (Výklad evangelia Lukášova; PL 92, 381) – 146 *Innocenc III.*: papež Innocenc III. (1179-1180); cit. *Sermo* (Řeč; PL 217, 390) – 150 *Řehoř*: *Moralia in Iob* (Mravoučné výklady na knihu Job; PL 76,51)

ŠTĚPÁN Z DOLAN LISTY HUSITŮM

Štěpán z Dolan byl převorem kartuziánského kláštera v Dolanech u Olomouce. O jeho životě jsou jen nepatrné zprávy. Patřil k nejagilnějším zastáncům oficiálního učení a autority římské církve. Bojovně vystupoval proti Viklefovu učení i proti Husovi a jeho následovníkům. Spisem *Antihus* (1412) kritizoval zejména Husovo i Viklefovo učení o poslušnosti. Z jeho děl čerpali i jiní Husovi odpůrci, např. Štěpán Pálež. Štěpán z Dolan psal jen latinsky. Zemřel r. 1421.

Po literární stránce jsou Štěpánova díla zajímavá vynalézavou formou polemiky (např. ve spise *Dialogus volatilis inter aucam et passerem* – Ptačí rozmluva mezi husou a vrabcem z r. 1414 napadá Husovo učení ve formě rozhovoru mezi husou a vrabcem). Ve svých *Listech husitům* (*Liber epistolaris ad Hussitas*, 1417), z nichž je naše ukázka, podal jako argument proti husitské neposlušnosti vůči církevním nařízením zajímavou zprávu o díle české ženy – kazatelky a spisovatelky, které svědčí o neobyčejném rozvoji naší vzdělanosti již v počátcích husitství.

Dostala se ke mně a mám v rukou česky psanou knížku, jejíž sepsání a autorství je přičítáno nejmenované ženě. Knížka je plná rouhání proti římské církvi, potupy papeže, kardinálů, biskupů a ostatních prelátů a utrhaní všemu duchovenstvu. Podobně jako druhá kniha Makabejských 5 byla napsána a poslána některým, ba všem ženám na ospravedlnění oné husitské sekty a na utvrzení svrchované chvály toho kdysi mistra Husa prokleté paměti. Kdybych sem chtěl vložit překlad celé té knížky, stěží by se vešel na pět složek papíru. Abych však prozradil aspoň něco z jejího šílení, uvedla ta žena svou knížku těmito slovy: „Posílám vám tento výťah 10 ze svého spisu, který jsem dříve poslala do jednoho kláštera. Pro vás jsem však něco připsala navíc o antikristech, kteří se postavili proti naší straně a nejvíce proti Mistrovi.“ – Všimni si toho, že praví „Mistrovi“; pod tímto slovem rozumějí ze všech učitelů právě jen svého Husa, a to po způsobu

15 Písma, kde i my říkáváme „tak praví Apoštol“, totiž Pavel, nebo „tak Prorok“, totiž první z proroků, svatý David. Takovým způsobem ona sekta povyšuje Husa.

*

20 Trochu jsem se odchýlil od slov oné ženy, jde-li skutečně o ženu, jak se tvrdí, husitské oné mistryně; vraťme se tedy k nim. Píše totiž, jak jsem uvedl napřed, a pokračuje: „Kteří se postavili proti naší straně a nejvíce proti Mistrovi, aby navedli a odvedli od něho ty, kdo mu jsou oddáni. Vy však nečiňte tak, poněvadž všichni dohromady nejste s to naší straně odolat. A také jsem už uslyšela a zvěděla o takových, kteří se nestavějí proti oné pravdě, nýbrž onu pravdu zastávají, dosud však nemohou souhlasit s některými články té pravdy. A proto vám posílám o nich toto vysvětlení a prosím, abyste mi neměli za zlé, že se to odvažuji poslat, ač malá velkým a neučená učeným; příznávám, že jsem nevědomá. Přesto však jsem shromáždila, čemukoli jsem se naučila, poslouchajíc slovo boží od velmi vynikajících kazatelů této cesty“ – to jest od husitů – „a čemu jsem se naučila ze zákona božího a z Písma, a vše jsem sepsala, aby to vešlo ve známost, doufajíc, že to laskavě přijmete. Věřu nemohla jsem od toho upustit pro lásku, kterou k vám chovám. A žádám od vás zvědět, jak se vám tyto řeči budou líbit.“ Tak zní předmluva oné ženy.

35 Takto pak začíná svou snůšku ta učelivá žačka svých mistrů: „*Najprvé* až budete číst tyto řeči nebo slyšet je předčítat, pozdvihněte svou mysl s velikou snaživostí. A poslouchejte nebo čtěte pozorně, neboť rozum rychle nepochopí a nepřijme řeči nezvyklé nebo méně běžné.“ To jsou její slova, jedno za druhým.

40 Pěkně tedy začíná nevědec, že říká pravdu, ačkoli svými slovy, pronesenými na ospravedlnění své i svých mistrů, prokazuje, jak je plná jejich rozumů. Opravdu je velmi neobvyklé a pro svatou matku církev až příliš neobyčejné slyšet řeči, v kterých se rozbírají slova i činy k ospravedlnění onoho kdysi mistra Husa a stoupenců jeho veliké vzpoury. Zplodil je cizoložnou souloží onen Viklef prokleté paměti pro babylonské zmatení.

*

45 Sluší-li nám nyní s blaženým Apoštolem naříkat nad falešnými bratřími, vizme, s jakou to rozhořčeností oni husitští bratři podnítily proti církvi výbuch nevýslovného hněvu obojího pohlaví, takže strach před trestem světského ramene padl netoliko na většinu kněží, nýbrž i na statečné muže.

*

Aby uskutečnili svou vůli a obhájili ji k obecné škodě, nejrůznějším způsobem zneužívají ve svůj prospěch Písem. Skládajíce latinsky i česky

50 spisy a knihy, sami i s pomocí žen je sepisují a káží. Takto rozšiřují a zmno-
honásobují své tupení, hanobení i přímé ohrožení římského stolce a všeho
kněžstva a v poslední době zejména proti obecnému koncilu svatého shro-
máždění kostnického, nedbajíce toho, že hlava církve, Ježíš Kristus, náš
55 pán, nepřišel dát na zemi příklad své vlastní vůle, nýbrž vůle svého nebes-
kého otce.

*

Smiluj se nad námi, pane; vždyť na tebe jsme čekali. Buď nám oporou
hned zrána, naší spásou v čas trápení. Vždyť už i ženy projevují chuť vlád-
nout kněžím a představitelům církve nesčetnými skutky odporu i svými
60 spisy, psanými v lidové řeči. Připomenu zde zmíněnou ženu, která ve svém
sepsání na základě slov blaženého Petra apoštola „Více sluší poslouchati
boha než lidi“ (Skutk. 5) podle rozumu svých mistrů odmítá zákonnou
poslušnost římskému stolci a lživě ji napadá. Ba dokonce vášnivě a vzdoro-
vitě podpirá učením svého mistra Husa i následující tvrzení.

Cituje tam totiž na obranu svého Mistra a jeho sekty slova Písma
65 s odkazem na evangelia a epištoly a s uváděním jmen příslušných církevních
učitelů, což nikterak nelze připsat jenom prohnanosti jejich učitelů.

*

Ta žena jako rozzuřená Jezábel hrozí sluhům božím, hned si pohrávají-
se svatými Písmy a hned si z nich tropíc posměch, velebí nikoli svatou církev,
ale svou vlastní sektu, lže a tvrdí, že v žádném stavu, zvláště v duchovním,
70 se nenajde – mimo husity ovšem – jediný člověk, který by dovedl žít du-
chovně a počestně a kázat slovo boží v duchu svatém. A aby vyhradila
svatost života a pravdu kázání jedine pro sebe a své a ostatní vyloučila
jakožto zavržené a zlé, takto ve své domýšlivosti pokračuje, dovolávajíc se
výroku Jakubova („Za největší radost mějte, bratři moji, kdykoli upadáte
75 v rozličná pokušení“ – Jak. 1): „Protože nyní nastal ten čas, že ti, kdo pracují
pro spásu lidí a pro zachování zákona Kristova a pro mistra Husa, snášejí
protivenství, když jsou nespravedlivě nazýváni kacíři, tupení a stíhání těž-
kými tresty církevního práva. Avšak takových je království boží a útěcha
podle Matouše: „Blahoslavení jste, když vám zlořečiti budou lidé“ atd.
80 (Mat. 5).“ A na utvrzení jejich zatvrzelosti cituje slova Petrova a říká:
„Kristus trpěl za nás, zanechav vám příklad“ atd. (1 Petr. 2). „Protož ti
jsou muži,“ praví, „kteří statečně brání zákon Kristův, to jest *zákon boží*,
a jsou stáli v kázání slova božího pro spásu lidí až k smrti.“ V tom smyslu
nazývá i odpůrce husitů, totiž obránce římské církve, kacíři, a dovolávajíc
85 se pro to výroku jakoby shodného s jejím tvrzením, žvaní: „Proto Jan ve
své kanonické epištole mluví o Antikristu a jeho údech a říká: Synáčekové,

poslední hodina jest tu, a jakož jste slýchali, že Antikrist přijíti má, i nyní již mnozí antikristové povstali“ (1 Jan. 2). A dodává k tomu ve snaze získat pro svou sektu další stoupence: „Z nás vyšli, ale nebyli z nás. Neboť jak by byli z nás, když nám, Kristovým údům, nactiutrhají? Především nás nenávidí v srdci, a proto vybíjejí svou nenávist nactiutrháním, hrozíce nám nespravedlivými tresty a neplatnými klatbami, jež vyhlásili zcela proti bohu.“

Přihlédněte k tomu, nejmilejší, a vizte, zda tihle lidé, roznášející mor, užívají Písem svatých zbožně a k svému zdokonalení, ačkoli sama o sobě znějí dobře.

*

Ale skončeme již se slovy té žvanivé ženy, je-li to vůbec žena, jejíž traktát lid obojího pohlaví té sekty s největší uctivostí přijal a čte s obdivem jako vzácný doklad, že i žena dovede obhajovat pravdu – ač já bych spíše řekl prázdnou marnivost – ke slávě Písem s obdivuhodnou jemností ducha jako mistr Hus a jeho stoupenci. Odtud jistě se nadutě odvažuje tvrdit, že jediné sekta husitů vždy a všude správně užívá slov Písem k poslušnému plnění božího zákona a pro kázání pravdy. Takhle tlachá: „Ó divná a veliká byla by naše slepota, kdybychom měli pokládat za dobré a za svatou církev v duchovním smyslu ty, z nichž někteří žijí okázale proti zákonu a přikázání božím a protiví se pokornému a chudičkému životu Ježíše Krista, odporují těm, kdo zachovávají Kristův zákon a jiné k němu vedou. Ti však, kdo zachovávají Kristův zákon a jiné k němu vedou, že by měli být pokládáni za bludaře a vydáni církevním klatbám a trestům? Ó probůh, pozdvihněte k bohu své ruce i mysl! Vždyť by to bylo proti celému Písmu svatému, proti bohu, proti apoštolům a všem svatým. Neboť na ty, kdo zachovávají zákon boží, nepadají tresty, to jest *kletby*. Neboť praví hospodin skrze proroka: Vy budete zlořečit, já dobrořečit atd.“ (Num. 23).

Uvedl jsem slova té ženy, jak je napsala, aby věřící, kteří je budou číst, viděli a poznali, jak velice husitům záleží na bouřlivém povstání proti svaté církvi, že se ve svých obmyslech nevyhýbají ani spolčování s dětmi a se ženami, ačkoli to je proti Písmu svatému.

Blábolí dále ona žena a říká: „Odpůrci praví, že stoupenci mistra Husa nedbají klateb. Ale není tomu tak. Oni sami velice váží klatby těch, kdo jsou ve smrtelných hříších a tak jsou před bohem v klatbě; nedbají však klateb, jež jsou od lidí.“

Ó jak ženské je tohle rozumování, hloupé a nesmyslné, jímž se pokoušejí tito vynálezci falešných novot za pomoci žen a dětí k vlastní hanbě znehodnotit ctihodný a ustálený řád svaté matky církve!

Domnívám se, že nesmím pominout mlčením ani to, že složení onoho českého spisku musíme připisat ne tak ženě, jako spíše ženské rozmarnosti,

zejména uvážíme-li, s jak úžasným naparováním hlásá nicotnou slávu husitů ve věcech, kterým nerozumí. Necht' posoudí moji otcové a představení a znalci svatého práva církevního, zda je důstojné rozumu a jeho učitelského poslání, aby se laická žena, bekyně, ve svých výrociích oháněla odkazy, kvestiemi, distinkcemi a kapitolami svatých kánonů, žena, které by lépe slušelo vzít do ruky kužel a sprádat vlákna lnu a koudelky a od časného rána spěšně chystat namotaná vlákna k výrobě plátna, o to jen starostlivě dbalá, aby splnila pánův příkaz.

135 Ale proti tomu tato žena píše – smím-li tak říci – na důkaz svého tvrzení mezi jiným toto: „Také o nich,“ totiž o husitech, „odpůrci říkají, že nechtějí poslouchat své představené, ať již preláty, nebo papeže. A z toho obviňují zejména mistra Jana Husa a jeho kázání přede všemi lidmi; že prý by rádi poslouchali nejenom představené, ale i každého člověka sebeniže postaveného, ovšem v dobrém. Avšak jejich Mistr nechce poslechnout v tom, co odporuje božím příkázáním. V tom nechce vyslechnout nejen žádného představeného, ale ani papeže.“

To jsou slova té ženy, citovaná tak, jak je sama říká. A všimněte si znovu toho, co jsem už prve řekl. Ona žena, opírajíc se o své mistry, se nezabývá ženským předemím, ale popleteným poučováním jako nějaká mužatka. Aby nemusela schválně, nýbrž mohla rovnou odmítnout a zastřít pravou poslušnost, snaží se dokázat svůj záměr takovýmto poučováním a takovými slovy:

150 „Praví svatý Augustin a je tak psáno *V jedenáctéj* atd., to jest *Causa* 11, otázka 3: *Není vždycky zlé, neposlechneme-li nadřizených. Prikazuje-li se totiž něco proti bohu, není třeba poslechnout preláta.*“ Dále se ta žena dovolává tamže svatého Řehoře: „*V desátéj* atd. praví: *Je třeba vědět, že z poslušnosti se nikdy nemá konat zlé.*“ Tam se zastavuje a další slova blaženého Řehoře už nesleduje, zato však uvádí hned Isidorův výrok o tom, že není třeba poslouchat: „Isidor praví a je tak psáno *V jedenáctéj* atd.“ Citát zní takto: „Isidor jako výše: *Jestliže by ten, kdo je nad jiné vyvýšený, přikázal něco, co bůh zakázal, nebo rozkázal přestoupit to, co je psáno, buď proti němu uplatněn soud svatého Pavla.*“ A to vyjadřuje česky takto: „*Bychom* atd.“, což zní latinsky: „*Kdybychom pak i my*“ – totiž apoštolové – „nebo anděl z nebe sestoupivší vám kázali jinak, než jak vám kážeme, budiž proklet!“ (Gal. 1).

To jsou slova, která ona Jezábel uvedla ze svých mistrů. Vy však, kteří jste synové Krista a obecné svaté matky církve a bratři nejmilejší, buďte bedlivě pamětlivi toho, co jsem pověděl výše. Řekl jsem zajisté, že tihle odbojní stoupenci sekty Husovy zneužívají Písem svatých, která sama o sobě dávají dobrý smysl, nikoli ke vzdělání věřících, nýbrž k rozmnožování odbojníků a mezi nimi tedy i nevěřících synů, aby tak oklamali a zahubili nevinného. Zde přímo vidíte, kterak prostým lidem jakoby nejtvrdšími

kladivy a pod hrozbou klatby slovy Apoštolovými (ačkoli se jich dovolávají
170 neprávem) vtloukají do hlavy své zhoubné kázání, protivící se všemohou-
címu bohu, pravdě, spravedlnosti a milosrdenství.

Vždyť aby ještě utvrdila ničemnost své liščí lstivosti, ta žena, z níž
dělají učitelku, takto pokračuje: „Nadto, když ten, kdo je postaven nad
jinými, tvrdí nebo přikazuje něco proti vůli boží nebo příkazu Písma sva-
175 tého, toho mějte za falešného svědka a za svatokrádce!“

*

Slyšte to, všichni národové, ušima to vnímejte všichni obyvatelé
západu, prostí synové lidu obecného stejně jako synové povýšených jednot-
livců, bohatý stejně jako chudý! Ačkoli ústa má nedovedou mluvit moudrost
a rozvažování mého srdce se nechce pouštět do důmyslného zkoumání,
180 přece jsem naklonil své ucho, abych vyslechl jejich mistry skrze ženu, jak
jsem pověděl vpředu, abych vyslechl jejich vlastní zvrácenost a záludné
svádění namířené proti mnohým. Těm, opakuji, říká toto: „Když ten, kdo
je postaven nad jinými, tvrdí nebo přikazuje něco proti vůli boží nebo
příkazu Písma svatého, toho mějte za falešného svědka a za svatokrádce!“

185 Hle, slyšeli jste, nejmilejší, o smyčce, kterou hříšníci nalíčili, aby se do
ní sami chytili. Nastrojili své šípy a schovali do toulce, aby je ze skrýší
vystřelovali a zabíjeli lidi přímého srdce a nevinného aby lapili do pasti své
úskočnosti. Předkládají zprvu pravdu Písma a potom do ní ponenáhlu jako
do sladkého medu přikapávají otrávený jed svých výmyslů, aby zabíjeli.
190 Vy, kteří jste přece prošli školami, víte dobře, že
„když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají“.

8 *na pět složek papíru*: každá složka měla jistě více listů (nejméně čtyři) – 33
Najprvé: české slovo v lat. textu – 67 *rozzuřená Jezábel*: žena izraelského krále
Achaba, která horlivě šířila kult božstva Bála, srov. 3 Král. 18,19n. – 82 *zákon
boží*: česky v lat. textu – 112 *kletby*: česky v lat. textu – 132-134 *vzít do ruky kužel...*,
aby splnila pánův příkaz: srov. Přísl. 31, 19 a 24 – 149 *V jedenástěj*: česky v lat.
textu – 150 *Není vždycky zlé, neposlechneme-li*: volně citován Dekret Graciánův
(Friedb. 1, 669) – 152 *V desátěj*: česky v lat. textu; správně však Řehoř v Dekretu
Graciánově, causa 11 (Friedb. 1, 671) – 155 *V jedenástěj*: česky v lat. textu; cit.
Dekret Graciánův (Friedb. 1, 671) – 159 *Bychom*: česky v lat. textu – 191: cit.
Katonova Disticha I, 27

JAKOUBEK ZE STŘÍBRA

Jakoubek ze Stříbra, Husův vrstevník, který přibližně v téže době jako Hus
dosáhl stejně jako on mistrovství svobodných umění a bakalářství teologie, byl
od počátku své činnosti horlivým stoupencem Viklefa a Matěje z Janova. Jako
čelný straník Husova učení neměl zájem o kněžské prebendy ani o universitní pocty
a kazatelskými projevy vyjádřil svůj odpor k světskému životu kněží. Byl původ-